

тесно взаємозв'язаних спеціальних частних учень, як «Субстанціологія» і «Трасологія», а «Оружєантиделіктика» – «Огнестрельное оружіє, боеприпасы и антиделіктные следи протівоправного обрацєния с ними», «Взривное оружіє, устройства и взривчатые вещества, средства подрыва и антиделіктные следи протівоправного обрацєния с ними» и «Механическое оружіє, боеприпасы и антиделіктные следи протівоправного обрацєния с ними».

Аналогічна структура и ордістики (теорії ОРД), в котрій отражаються и деталізуються лишє негласные аспекты указаних теоріологіческих учень, базисных частних учень и спеціальних частних учень.

Изложенный інноваційний підхід к пониманию структуры криміналістики и ордістики (теорії ОРД) как методических антиделіктных неправовых юридическых наук не претендує на завершенность и может быть развит в процессе широкой корректной научной дискуссии.

Список бібліографических ссылок: 1. Концепции и доктрины юриспруденции научной школы профессора Аланкира как основа становления социального, демократического и правового государства (приглашение к дискуссии): науч. доклад / А. А. Кириченко, Ю. А. Ланцедова, Ю. Д. Ткач, А. С. Тунтула и др.; под науч. рук. А. А. Кириченко. 105 с. // Конституція – основа розвитку національного законодавства: ІХ Всеукр. студ. наук.-прак. конф., 28.03.2013 р. / каф. історії і теорії держави і права Нац. ун-ту кораблебудування ім. адм. Макарова URL: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/files/lectures/22714.pdf> (дата звернення: 30.09.2017). 2. Кириченко А. А. Около двухсот лучших доктрин и концепций юриспруденции научной школы профессора Аланкира (приглашение к дискуссии): научный гипердоклад / А. А. Кириченко, Ю. А. Ланцедова, Ю. Д. Ткач, А. С. Тунтула и др.; под науч. рук. А. А. Кириченко // Четвертый Пермский конгресс ученых-юристов: международ. науч.-практ. конф., 18.10.2013 г. / Перм. нац. исследоват. ун-т. URL: <http://permcongress.com/content/Гипердоклад.doc> (дата звернення: 30.09.2017). 3. Гипердоклад о более двухстах пятидесяти лучших доктринах и концепциях юриспруденции научной школы профессора Аланкира: монография / А. А. Кириченко, Ю. А. Ланцедова, Ю. Д. Ткач, А. С. Тунтула и др.; под науч. рук. А. А. Кириченко. 2-е изд. Николаев: Николаев. нац. ун-т им. В. А. Сухомлинского, 2015. 1008 с. 4. Кириченко А. А., Ткач Ю. Д. Новая доктрина структуры криміналістики и ордістики как методической юридической науки и учебного предмета // Перші Миколаївські юридичні дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 18 трав. 2016 р.) / уклад. Є. В. Валькова, І. М. Дмитрук, С. В. Лосич, С. А. Матвієнко; за ред. В. М. Бєсчастного, О. А. Кириченка, В. М. Поперечного. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2016. С. 207–209. 5. Курс лекцій з криміналістики: навч. посіб. / О. А. Кириченко, Т. О. Коросташова, Ю. О. Ланцедова, О. С. Тунтула, В. С. Шаповалова; за наук. ред. О. А. Кириченка. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2014. 348 с.

Одержано 05.10.2017

УДК 343.98

Світлана Олександрівна КНИЖЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики
та судової експертології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7353-4481>

ПРОТИДІЯ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ: СТРУКТУРА ТА СУЧАСНІ КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ

В нашій країні проходить реформування правоохоронних органів, в тому числі й органів досудового розслідування кримінальних правопорушень. Нажаль за останні роки спостерігається погіршення криміногенної обстановки, в тому числі збільшення кількості

злочинів проти правосуддя. Водночас ефективність діяльності правоохоронних органів щодо розслідування визначених злочинів нажалі не є високою й обумовлена, в першу чергу, наявністю активної протидії з боку зацікавлених осіб.

Питання протидії розслідуванню злочинів у своїх роботах досліджували: В. П. Бахін, Р. С. Белкін, А. Ф. Волобуєв, Ю. П. Гармаєв, М. В. Даньшин, В. А. Журавель, С. Ю. Журавльов, В. П. Корж, В. П. Лавров, І. М. Лузгін, І. А. Ніколайчук, М. П. Яблоков та інші.

Безперечно вказані автори внесли вагомий внесок у розробку системи засобів протидії розслідуванню злочинів. Однак, особливості нейтралізації протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя майже не були предметом дослідження у криміналістиці. Вказаними обставинами й обумовлена актуальність даного питання.

Під протидією розслідуванню злочинів ми розуміємо умисну діяльність (складну систему дій, бездіяльності) злочинців і пов'язаних з ними осіб, що перешкоджає роботі правоохоронних органів по розслідуванню конкретних злочинів.

У структурі протидії розслідуванню вказаних злочинів виділяються наступні елементи: суб'єкт протидії; мотиви протидії розслідуванню; спосіб протидії; обстановка та наслідки протидії.

Проведене нами дослідження дозволило нам серед суб'єктів протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя виділити наступні групи: 1) особи, які вчиняють злочин проти правосуддя (злочинці); 2) рідні або інші особи, пов'язаним зі злочинцем; 3) корумповані співробітники правоохоронних органів, органів влади та управління; 4) захисники.

В залежності від виду злочинів проти правосуддя специфічними ознаками суб'єкта, який здійснює протидію розслідуванню є: наявність попереднього кримінального досвіду та судимостей або навпаки наявність досвіду правоохоронної діяльності.

Найчастіше типовими мотивами протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя є ухилення від кримінальної відповідальності, бажання пом'якшити свою вину. Непоодинокими випадками є корисливі мотиви. Наприклад, адвокат за певну винагороду чинить дії по затягуванню розслідування злочину.

Способи протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя можуть бути класифіковані: 1) відносно закону (законні та незаконні); 2) за структурою (прості та складні); 3) за об'єктом впливу (спрямовані на ідеальні чи матеріальні сліди); 4) формі дії (активні, пасивні, змішані); 5) за очевидністю (явні та приховані); 6) за тривалістю (одиничні, триваючі).

Серед основних видів протидії можна виділити: 1) приховування й знищення слідів злочину та слідів злочинця; 2) приховування й знищення доказової інформації; 3) вплив на учасників кримінального судочинства; 4) втручання в діяльність слідчого, оперативного працівника чи правоохоронних органів в цілому.

Відзначимо, що основну масу виявлених за матеріалами вивчених кримінальних проваджень способів протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя складають активні дії суб'єктів. Непоодинокими є випадки вчинення пасивних дій – відмова від явки для проведення слідчих дій, відмова від дачі показань. Зазначимо, що пасивні способи протидії можуть поєднуватися з активним приховуванням слідів злочину, а також впливом на учасників розслідування, утворюючи, так звані змішані способи протидії.

Обстановка протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя, як правило, пов'язана з місцем та часом проведення досудового розслідування або судового розгляду кримінальних проваджень. В окремих випадках характер протидії визначається наявністю у підозрюваного зв'язків у кримінальних структурах чи правоохоронних органах, матеріальним становищем.

Наслідками протидії є неотримання очікуваних результатів слідчих (розшукових) дій, неповне і необ'єктивне розслідування, закриття кримінальних проваджень.

Подолання протидії розслідуванню злочинів ми визначаємо як систему дій уповноважених суб'єктів по прогнозуванню, попередженню, розпізнаванню, припиненню й нейтралізації актів перешкоджання по кримінальному провадженню.

Результати проведеного нами дослідження свідчать про те, що нажалі слідчі не приділяють достатньої уваги прогнозуванню і попередженню актів протидії розслідуванню. Вважаємо, що ці заходи повинні бути пріоритетними, оскільки їх застосування дозволить запобігти або мінімізувати протидію з боку зацікавлених осіб.

Серед криміналістичних засобів і методів подолання протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя виділяємо такі групи: 1) за змістом (організаційні, тактичні, технічні засоби); 2) за суб'єктом застосування (слідчим, оперативними підрозділами, ін.); 3) за стадіями кримінального судочинства (досудове розслідування, судовий розгляд); 4) за обсягом (одиночні і комплексні); 5) за спрямованістю (щодо суб'єктів протидії; інформації про злочин, його приховуванні, про хід розслідування, про інші обставини кримінального провадження; матеріальних об'єктів).

Підводячи підсумок зазначимо, що способи нейтралізації протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя мають низку специфічних особливостей, які залежать від характеристики суб'єктів протидії, мотиву їх поведінки, обстановки та способів протидії. Слідчий повинен ретельно планувати свою діяльність з огляду на можливу протидію й обирати правильну стратегію та тактику розслідування.

Одержано 08.10.2017

УДК 343.98

Артем Володимирович КОВАЛЕНКО,

старший викладач кафедри загальноюридичних дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ
ім. Е. О. Дідоренка (м. Сєверодонецьк)

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЖУРНАЛІСТІВ

Однією зі сфер наукового інтересу Михайла Васильовича Салтевського була криміналістична ідентифікація. Зокрема, у 60-х роках 20-го сторіччя науковець видав серію праць, присвячених ідентифікації та встановленню групової належності. За даними наукометричної бази Google Академія, лише протягом останніх декількох років дані роботи цитувалися науковцями з України, Литви, Польщі, Білорусії, Росії та інших країн. В цілому ж, вплив праць Михайла Васильовича на сучасну теорію криміналістичної ідентифікації неможливо переоцінити.

На практиці знання щодо ідентифікації найбільш активно застосовуються в ході проведення пред'явлення для впізнання. Втім, сучасне кримінальне процесуальне законодавство, особливості нових складів злочину, новітні технології та інші виклики сьогодення постійно ставлять нові вимоги перед практиками, які проводять впізнання. Так, 9,1 % опитаних нами слідчих НП України назвали дану слідчу (розшукову) дію найскладнішою під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів. Вбачається, що власну специфіку має впізнання осіб та речей потерпілим від подібних злочинів.

Як писав М. В. Салтевський, сутність будь-якого виду ідентифікаційного процесу полягає в порівнянні ідентифікаційних ознак і властивостей ідентифікованого об'єкта з відображенням їх на ідентифікуючому. У випадку пред'явлення для впізнання, порівнюється безпосередньо ідентифікований об'єкт з його уявним образом – слідом пам'яті.

Відтак, велике значення мають об'єктивні і суб'єктивні фактори, що впливають на точність сприйняття, та зрештою й на якість запам'ятовування журналістом особи чи речі, які потрібно впізнати. До об'єктивних науковці відносять умови, в яких сприймалася подія, зокрема тривалість спостереження, освітлення, відстань, метеорологічні чинники та ін. Суб'єктивні фактори визначаються ознаками сприймаючої особи: станом здоров'я, органів відчуттів, емоційним станом людини, втому, психологічними особливостями тощо. Видається, що обставини нападу (як об'єктивні фактори) та особливості потерпілого (як суб'єктивні фактори) значною мірою впливають на сприйняття та на весь процес узнавання, що лягає в основу пред'явлення для впізнання.